

MOHAY BORBÁLA

Megvalósítható-e a szentség laikusként?

Clunyi Odo: Aurillaci Szent Gellért

Konzulens: Molnár Péter

Absztrakt

Odo, a híres clunyi apát kora erkölceit felemelendő és a világi főurak számára példát állítandó írta meg a 10. század harmincas éveiben Aurillaci Szent Gellért életrajzát. A korban felettebb különösnek, szinte elképzelhetetlennek számított, hogy egy laikus, egy világi főúr szentté válhat. Gellért élete azonban azt sugallja, hogy mindez megvalósítható: emberként szelíd és a földi élvezetekben mértékletes, hűbérúrként figyelmes és nagylelkű, bíróként elnéző, együttérző és igazságos gróf volt, aki még a harcokban is kerülte az erőszakot, és sohasem hajtotta bosszúvágy. A vallásos gyakorlatok megtartása és az erényes élet mellett csodák is kapcsolódtak nevéhez – így válhatott végül szentté. Dolgozatomban Gellért életében megjelenő különböző funkciók és szerepek szerint vizsgálom azt a kérdést, hogy vajon valóban megvalósítható volt-e az általa képviselt szentség. Ha figyelembe vesszük a társadalmi-gazdasági-politikai körülményeket, amelyek a korabeli francia grófok életét meghatározták, azt a következtetést kell levonnunk, hogy a szentéletrajz sokkal inkább egy iránymutatás, mint egy, a valóságban is megélhető minta volt.

Kulcsszavak: Clunyi Odo, Aurillaci Szent Gellért, gróf, laikus szentség

Bevezetés

A 9-10. század Európáját magánháborúk, hatalmaskodások, fosztogatások szaggatták, és ezzel egyidejűleg az egyház által nyújtott rendíthetetlen viszonyítási pont, a bencés szerzetesrend szigorú erkölce és szilárd példája is megingott. Clunyben, az Aquitániai Vilmos által 909-ben (vagy 910-ben) alapított új bencés kolostorban azonban reformtevékenység indult ennek felszámolására: elhatározták az eredeti benedeki Regulához való visszatérést, és ez alapján az imák, zsolozsmák szigorú megtartását, az életforma tökéletesítését.¹ Az első apát, Bernát által szorgalmazott reformokat utódja, Szent Odo is magáévá tette; apátsága alatt Cluny az egyik legfontosabb szerzetesi központtá nőtte ki magát.

Odo (878 k. - 942) Le Mans környékéről, arisztokrata családból származott. Nem készült egyházi pályára, fiatalon Aquitániai Vilmos udvarában szolgált. 19 évesen

¹ Klaniczay Gábor: *Az évezredforduló kereszténysége és a szerzetesség megújulása*. In: U. 6. (szerk.): *Európa 1000 éve. Középkor. I.* Budapest, 2004, Osiris. 234. p.

azonban felhagyott a világi étellel, a tours-i Szent Márton-kolostor kanonokja, majd bencés szerzetes lett.² 908-ban Baume-ba került, itt ismerte meg Bernát apátot, aki végül – már Cluny apátjaként – utódjául Odót jelölte ki. Így kapta meg 927-ben Odo a felvirágzó apátságot, amely mellé később másik 11 irányítását is átvállalta.³

Clunyben nem csak az Aniane-i Benedek reformjainak szigorú betartása jelentett változást a többi szerzetesközösséghez képest: a kolostor intenzív kapcsolatrendszert épített ki a közösséget támogató világi urakkal. A kolostor sok terület mágnásának tanácsadójává, ugyanakkor lelkiismeretük megnyugtatójának eszközévé is vált az elhunyt szeretteikért mondott imák által.⁴ Odo azonban az egész kereszténység megújulásának szükségességét is felismerte⁵, és közvetlenül is hatni akart a vallástól eltávolodott, főként saját érdekeiket szem előtt tartó arisztokráciára. Ezért írta meg, mintegy példát állítva eléjük, Aurillaci Szent Gellért életrajzát – aki szintén világi nagyról volt.⁶

Gellért (Géraud d'Aurillac, 855 k. - 909) Dél-Franciaországban, Auvergne tartományban született⁷ nagybirtokos család gyermekeként. Kiskorától a szellemi, lelki kérdések foglalkoztatták, a fizikai tevékenységet a lehető leginkább mellőzte. Apja halála után nagy vagyont és ezzel együtt világi hatalmat örökölt (Aurillac grófja lett), ám a jámbor, ájtatos életmóddal nem hagyott fel. Megfordult a fejében, hogy szerzetes legyen,

² Odo of Cluny: *The Life of Saint Gerald of Aurillac* In: Noble, Thomas F. X. – Head, Thomas (szerk.): *Soldiers of Christ. Saints and Saints' Lives from Late Antiquity and the Early Middle Ages*. Pennsylvania, 1995, The Pennsylvania State University Press. 293. p.

³ Bouchard, Constance B.: *Odo*. In: Kibler, William W. – Zinn, Grover A. (szerk.): *Medieval France. An Encyclopedia*. New York – London, 1995, Garland Publishing, Inc. 682. p.

⁴ Ennek eredményeként a monostor meggazdagodott: a főurak ugyanis, látva a szerzetesek szent életmódját, nagylelkű ajándékokkal halmozták el a közösséget abban reménykedve, hogy majd megkapják égi jutalmukat. Constance B. Bouchard: *Cluniac order*. In: Kibler, William W. – Zinn, Grover A. (szerk.): *Medieval France. An Encyclopedia*. New York – London, 1995, Garland Publishing, Inc. 240. p. Lásd még: Nina Rowe: *Cluny*. In: Kibler, William W. – Zinn, Grover A. (szerk.): *Medieval France. An Encyclopedia*. New York – London, 1995, Garland Publishing, Inc. 240-242. p.

⁵ Joachim Wollasch: *Monasticism. The first wave of reform*. In: *The New Cambridge Medieval History III. c.900-c.1024*. Szerk. Timothy Reuter. Cambridge 1999. 177. p.

⁶ Matthew Kuefler friss tudományos publikációiban teljesen megkérdőjelezte a *Vita Geraldii* szerzőségét és keletkezési idejét. Mélyreható kutatással, többféle (filológiai, archeológiai, társadalom-, gazdaság- és egyháztörténeti) megközelítéssel bizonyította, hogy a mű egy évszázaddal később (tehát az 1030-as években) keletkezett, mint eddig hitték; és az eddig későbbre datált, hamisítványnak tartott rövidebb, kevésbé ismert verzió az, amelyet Clunyi Odo írt a 930-as években. Kuefler anakronizmust bizonyító érvei például, hogy a hosszabb életrajzban utalásokat találhatunk a három társadalmi rend elképzelésére és a Treuga Dei-re, amelyek kialakulása későbbre tehető. Kuefler, Matthew: *Dating and Authorship about the Writings of Gerald of Aurillac. Traditio*, 2013 (44). 2. sz. 49-97. p.; Kuefler, Matthew: *The Making and Unmaking of a Saint. Hagiography and Memory in the Cult of Gerald of Aurillac*. Pennsylvania, 2014, University of Pennsylvania Press. Jelen tanulmány az eddigi történeti konszenzus, a „kánon” szerint íródott, de néhány helyen lábjegyzetben kitérek a kuefleri elmélet elemeire. A kuefleri elképzelés ellen szól például Dominique Iogna-Prat, aki kimutatta, hogy a három társadalmi rend már Auxerre-i Remigius 9. századi műveiben is feltűnt. Lásd Iogna-Prat, Dominique: *Le „Baptême” du schéma des trois ordres fonctionnels. L'apport de l'école d'Auxerre dans la seconde moitié du IXe siècle. Annales E.S.C.*, 1986. 1. sz. 101-126. p.

⁷ Kuefler szerint a születési hely az egyik bizonyítéka az életrajz módosítandó datálásának. A hosszabb életrajz ugyanis említi Aurillac nevét, a rövidebb pedig nem. A régészeti leletek azt bizonyítják, hogy Aurillac csak a Gellért által alapított monostor körül alakult ki, később. Kuefler 2013. 51. p.

de egy püspök lebeszélte erről, mondván: „Sokkal hasznosabb lehet szomszédjainak, vazallusainak, ha világiként él így”⁸, hiszen a példája közelebbé, követhetőbbé válhat a nem egyháziak szemében.

Ezt a „hasznosságot” fedezte fel Odo is; Aymo limoges-i apát kérésére elhatározta, hogy papírra veti Gellért tetteit, életútját. A clunyi apát Tulle⁹ meglátogatásával kapcsolta össze információgyűjtő körútját: elment a szent gróf birtokára, hogy kivizsgálja, kinyomozza a Gellért életéről szóló adatokat. Feladata szokatlan volt: a korai középkorban ugyanis egy laikus életét megírni (ha az nem a király volt¹⁰) ritkábbnak számított, mint egy szerzetesnőét. A szerző ezért fontosnak tartotta, hogy ellenőrizhető történeti elbeszélést írjon, tisztázza az igazságot.¹¹ Teljesen meggyőződött Gellért szentségéről, bár tudta, hogy ez – a világi nagyurak hangoskodó, fényűző környezetében – egy különlegesnek számító „szentség”. Éppen ez indította arra, hogy Gellértet mintaként állítsa a világban maradó kortársak elé; mintegy bebizonyítva, hogy az egyházi rendtől függetlenül is lehet szent életet élni. A gróf laikusként speciális erényekkel rendelkezett, tökéletes keresztényként reagált a világi élet kihívásaira. Ez az alapgondolat végigfut Odo művén, sőt a szerző kommentárokkal, tanácsokkal – szinte figyelmeztetve – újra és újra felhívja rá a figyelmet.

Az elbeszélésmódra a téma szokatlanságával ellentétben a hagyományos forma jellemző, az életrajz négy könyvre tagolódik. Az elsőben Gellért mindennapi életvitelét, követendő szokásait mutatja be Odo, majd az ezt követő – terjedelemben sokkal rövidebb – részekben életében, halálakor és halála után megtörtént csodákról tudósít. A szövegből kiérződik az apát klasszikus műveltsége, kitűnő Biblia-ismerete. A tiszta, világos írás és a patrisztikus, lenyűgöző fordulatok szintén erősítik a gondolatot: laikus közönségnek, az egyszerű embertől a hatalmaskodó főúrig minden világinak szól a mű.¹²

Dolgozatomban elsőként Gellért szentségének hétköznapi cselekedeteit mutatom be étkezési szokásai, a tisztaság, szüziesség, a vazallusaival fenntartott kapcsolat és jótékony tettei bemutatásával. (Egy gazdag gróf esetében ezek megvalósítása igen különlegesnek számít!) A legfőbb furcsaságot azonban mégsem ezekben fedezhetjük fel: Gellért a speciálisan arisztokratákat illető „jogait”, az igazságszolgáltatást és a gyakori háborúskodást radikálisan új módon élte meg. Odo ezeket állította példaként egy átlagos kora középkori francia gróf számára – de megvalósítható volt-e mindez? Erre a kérdésre keresem a választ az életrajz történeteit összevetve a korszak ismert tendenciáival.

⁸ Farmer, David Hugh (szerk.): *The Oxford Dictionary of Saints*. Oxford 1997⁴, Oxford University Press. 204. p.

⁹ Egy kis falu Aurillac közelében, Bordeaux-tól 200 kilométerre keletre.

¹⁰ A királyi szentség kialakulásáról és a szent királyokról röviden lásd Vauchez, André: *The Saint*. In: Le Goff, Jacques (szerk.): *Medieval Callings*. Chicago – London, 1990, University of Chicago Press. 321-322. p.

¹¹ Archibald R. Lewis hiteles korképnek tartja a mindössze három évtizeddel a szent halála után keletkezett életrajzot. Lewis, Archibald R.: *Count Gerald of Aurillac and Feudalism in South Central France in the Early Tenth Century*. *Traditio*, 1964 (20). 41. p. Vö. Kuefler 2013.

¹² Odo 1995. 294. p.

A gróf¹³ mint ember

Gellértet gyermekkorától kezdve a szelídség, erényesség, mértékletesség jellemezte. Természetesen, mint minden nemes ifjú, elsajátította a lovaglás, íjászkodás, sólyomreptetés fortélyait. Testi ereje megnőtt, rendkívül fürge és aktív lett, könnyedén átugorta a ló hátát, és kitűnt a katonai, lovagi gyakorlatokban is.¹⁴ Egy ilyen tehetséges ifjú számára a dicsőséggel és uralkodói kegyekkel kecsegtető katonai pályát szánták. Őt azonban nem vonzották ezek a lehetőségek, haszontalan elfoglaltságnak tartotta a világi dolgokat. A bölcsesség sokkal nagyobb érték volt számára¹⁵, a tanulás és a Szentírás olvasása kötötte le leginkább, állítólag kívülről megtanulta a Bibliának csaknem az összes fejezetét.

De mennyire számított értéknek a szellemi fejlődés, a lelkiekben való tökéletesedés az erős francia főurak szemében? A hit belső megéléséről alig találhatunk nyomokat a laikusok körében¹⁶ – a főurak inkább területeik növelésére, világi sikerek elérésére törekedtek. Hatalmuk megerősítéséhez szükségesnek tartották annak megfelelő reprezentációját. Fontos szerepet tulajdonítottak annak, hogy fényűzéssel, világias fecsegéssel, hatalmas lakomákkal kísérjék mindennapjaikat.

Gellért ezzel szemben józanságra, mértékletességre tanított. Önmagát és környezetét is távol tartotta a részegségtől, de figyelt arra, hogy társasága, vendégei (ittasság nélkül!) „kellőképpen felfrissüljenek”.¹⁷ Ő maga sosem evett a „harmadik óra” (böjtben a kilencedik) előtt, és hétfőn, szerdán valamint pénteken nem fogyasztott húst. Az értelmetlen csevegést is elítélte, asztalánál felolvasókat alkalmazott. Ha klerikusok jelenlétében étkezett, megkérdezte őket a hallottak jelentéséről, így erkölcsi témájú beszélgetések bontakoztak ki.¹⁸

De nemcsak az étkezésben, hanem öltözködésében is példát mutatott a fényűző főuraknak. „Ódivatú” gyapjú- vagy vászonruhákat hordott, figyelt arra, hogy ne ékesítse fel magát ezüstözött, aranyozott öltözettel. Kardövét sem cserélte ki anyagi gyarapodásával újabbra, fényűzőbbre. Gellért nagysága tehát „nem az aranyban, hanem Isten-

¹³ Odo néhányszor grófnak, néhányszor hercegnek (*princeps*) nevezi, de legtöbbször úrként (*senior, dominus*) említi. A címek viselésének változó feltételeiről és körülményeiről lásd Lewis 1964. 48-50. p. Kuefler egyik bizonyítéka a szöveg hamisságára, hogy a grófi cím később alakult ki. Kuefler 2013. 58-59. p.

¹⁴ Odo 1995. I/4. 299. p.; Odo 1995. I/5. 300. p.

¹⁵ „Halljátok hát királyok és szívelejtékek meg, tanulatok, akik a Föld határait kormányozzátok!” (Bölcs 6,1) Utal rá Odo 1995. I/5. 300. p.

¹⁶ 900 előtt mindössze egyetlen művet említhetünk, ami egy laikus hitéről szól és saját szerzőség állapítható meg: a frank nemesasszony, Dhuoda lelki tanácsait fiához (843). A világiak hitéletére leginkább klerikusok tollából származó művekből következtethetünk, bár ezek is inkább célokat és szándékat tükröznek, mint valós állapotot. Smith, Julia M. H.: *Religion and lay society*. In.: McKitterich, Rosamond (szerk.): *The New Cambridge Medieval History. II. c.700-c.900*. Cambridge, 1995, Cambridge University Press. 654-655. p. Ebben az értelmezésben természetesen a laikusok közül ki kell emelnünk a királyokat: ld a 10. lábjegyzetnél. Pierre Riché ugyanakkor a világi főurak spirituális olvasmányairól tudósító nagyurakról ír.

¹⁷ Odo 1995. I/13. 307. p.

¹⁸ Odo 1995. I/15. 309. p., II/14. 335. p. Gellért étkezési szokásait – a józanság szeretetétől a böjtölésen keresztül a vallásos témájú felolvasásokig – megtalálhatjuk a három és fél évszázaddal későbbi (szintén világi) szentnél, IX. (Szent) Lajosnál is. Le Goff, Jacques: *Saint Louis*. Notre Dame, Ind., 2009², University of Notre Dame Press. 507-512. p.

ben állt” – tanít Odo apát, felszólítva a pazarló, fényűző főurakat arra, hogy „lelkük ugyanolyan szép legyen, mint öltözetük.”¹⁹

Ezek az erények, nehezen, de megvalósíthatóak voltak, bár kétség kívül kényelmetlenséggel vagy a világi hatalom elfogad(tat)ásának kockázatával jártak. Egy dolog azonban alig volt véghezvihető (és célszerű) a középkorban: lemondani a házasságról.

Gellért azonban ettől is megtartóztatta magát. El akarta kerülni a kéjvágyó gondolatokat, lelkének szabadságát csak Isten számára tartotta fenn. Ez teljesen összhangban van azzal a középkori ideállal, miszerint az önuralom a szexualitás kérdésében a keresztény valláshoz való ragaszkodásnak, a teljes odaadásnak, sőt a szentségnek a jele.²⁰ De Gellért ember volt, és maga is elcsábult. Egyszer meglátott egy gyönyörű lányt, akibe teljesen szerelmes lett. Már arra készült, hogy elveszi feleségül, amikor egy találkozás alkalmával egyszer csak eltorzult, csúnyává vált előtte a leány arca.²¹ Ezután Gellért megbánta gyengeségét, éjjeli bűnös illúziói miatt „szűzies könnyeket” hullajtott...²²

A szerelmi történetnek különös jelensége van. Odo ugyanis ezzel mutatta meg – mintegy példát statuálva –, hogy Gellért természetes vonzalmi elé tudta helyezni Krisztus követését. Ugyanakkor nehezen elképzelhető, hogy a kora középkori francia főuraknak lelkiismeret-furdalásuk lett volna a házassági élet miatt; vagy, hogy szívből le tudtak volna mondani az utódnemzés feladatáról, a családi vagyoni örökösének biztosításáról.²³ Azt láthatjuk tehát, hogy Gellért hétköznapi példája, életvitele már önmagában is nehezen megvalósítható. Nézzük meg, hűbérúrként milyen követendő cselekedetek jellemezték!

A gróf mint hűbérúr

Szülei halálával Gellért hatalmas vagyont örökölt.²⁴ Bár nem szívesen, de elvégezte az adminisztrációs ügyeket birtokaival kapcsolatban. Ezek és egyéb feladatai kötelezték arra, hogy világi úrként éljen, és elhagyja egy időre „szíve belső dolgait”.²⁵ A szent azonban hatalmas világi úrként is megtalálta azokat a helyzeteket, amikor szentként élhet, példát adva ezzel a hatalmaskodó főuraknak.

Jövedelmével teljesen megelégedett, egy apró földterületen kívül nem vásárolt földeket vagyona halmozására.²⁶ (Ez – önző okokból – rendkívül tetszett a szomszédos

¹⁹ Odo 1995. I/16. 310. p.

²⁰ A szexualitás korabeli egyházi megítéléséről és magyarázó okairól, Gellértet is említve lásd Smith 1995. 667-668 p.; valamint Vauchez 1990. 322-323. p.

²¹ Odo 1995. I/9. 304. p.

²² Odo 1995. I/34. 319-320. p.

²³ A szexuális életre vonatkozó tiltásoknak ugyanakkor népesség-szabályozó hatása is lehetett. Smith 1995. 667. p.

²⁴ Birtokolt területeiről rövid összefoglalást lásd Lewis 1964. 43-44. p.

²⁵ Odo 1995. I/6. 301. p.

²⁶ „Jaj azoknak, akik házat házhoz sorakoztatnak, szántóföldet szántóföldhöz ragasztanak, míg az övék nem lesz minden hely, s nem csak ők lakják az egész országot!” (Iz 5,8) Utal rá Odo 1995. I/28. 316. p.

nagyuraknak.) Nagy birtokai voltak az egész tartományban, de ez egyáltalán nem tette őt büszkévé, hivalkodóvá.²⁷

Vazallusaival²⁸ kedvesen, megértően bánt – elrendelte például, hogy a szegények esetében tekintsenek el a földesúri szolgáltatásoktól. A birtokain élő rászorulóknak helyet engedett az asztalánál, ételt és italt osztott ki közöttük – aki nyomorúságosabb helyzetben volt, annak többet adott.²⁹ Felesleges jövedelmén ruhákat vásárolt és saját maga vitte el vagy egy emberével küldte el a rászorulóknak.³⁰ Ezekre nagy szükség volt az akkori szegénység körében – de vajon a többi főúr is gyakorolt hasonló jócselekedeteket?

Egyszer, mikor úton volt, meglátott egy nőt ekével szántani a szomszédos telken. Megkérdezte tőle, miért végez asszony létére férfimunkát. A nő válaszából megtudta, hogy annak férje hosszú ideje beteg, és nincs ki segítsen neki. Gellértnek megesett rajta a szíve, és annyi pénzt adott neki, amennyi elegendő volt egy bérmunkás megfizetéséhez, amíg a férj meg nem gyógyul.³¹

Figyelmissége nem csak saját vazallusaira, de a szomszédos földbirtokosokra is kiterjedt. Egyszer északi szomszédja a Rómába vezető útján feleségével tengelytörést szenvedett. Gellért egyik katonája talált rájuk, és egyből sietett urához elújságotni a hírt. A segítséget azonnal megszervezte a szent ember, sőt tíz solidusszal többet adott a katonának, mint amennyire szükség volt.³²

Az Odo apát által írt életrajzban rengeteg ilyen és ezekhez hasonló történetre bukkanunk. Gellért nagylelkűségét, jócselekedeteit, könyörületességét halálos ágyán is felemlgették. Nagyon megsiratták urukat, aki „mindig figyelembe vette az emberek szükségleteit, és gondoskodott a szegényekről.”³³

Valószínűleg tudták a siratók is, hogy nem általános az a jóság, amivel uruk viseltetett irántuk. Odo sem véletlenül sorolta fel a szent különböző apró jótéteményeit. Bánjatok hát jóságosan vazallusaitokkal, szolgálóitokkal, figyeljetek a vagyonban hoztátok hasonló társaitokra is! – ilyen felszólításokat érezhetünk a leírt példák alapján a hűbéruraknak címezve. Ezek az apró dolgok igazán a minimumát jelentették a szentségnek – megvalósításuk egy vagyonos főúr számára nem ütközhetett nehézségbe. Az, hogy jelentőséget tulajdonít nekik a clunyi apát, nem azt jelzi, hogy ezek mindenképpen bizonyítják a szentséget, hanem hogy ilyen apró jótéteményeket feltétlenül elvárt volna a többi nemestől is. Egyszer maga is megjegyzi, hogy tudja: jelentéktelennek tűnik Gellért cselekedete, de Isten ezeket is megjutalmazza. Lehet, hogy a kora

²⁷ „...ha nálad vagyok, nem kívánok semmit a földön.” (Zsolt 73,25) Idézi Odo u.o. Lewis kimutatta, hogy ezek nem a királytól kapott beneficiumok, hanem allodiális földek voltak. Ez teljesen beleillik a korszak birtokszerkezetének jellemvonásaiba. Lewis 1964. 44-46. p.

²⁸ Gellértnek csak néhány vazallusa volt. A korszak társadalmában a grófok vazallusai nem rendelkeztek nagy jelentőséggel. Az életrajz szerint Gellért hivatalnokaival, intézőivel és egyéb tisztviselőivel igazgatta birtokait. Lewis 1964. 53. p.

²⁹ Odo 1995. I/14. 308. p. Szolgálóival szembeni nagylelkűségéről lásd Odo 1995. I/23. 313. p.

³⁰ Odo 1995. I/28. 316. p.

³¹ Odo 1995. I/21. 313. p.

³² Odo 1995. I/31. 318. p.

³³ Odo 1995. III/5. 351. p.

középkor francia területein még egy dicséret, egy jó szó is ritkaságnak számított a grófok részéről?³⁴

Gellért hűbérúrként tehát követendő és minden valószínűséggel követhető példát nyújtott. Azonban az, hogy elméletben megvalósítható volt a jótékonykodás és a kedvesség, nem jelenti azt, hogy ilyenek voltak vagy könnyedén ilyenné váltak a középkori hatalmasok... De nézzük meg, mi vezérelte akkor a szentet, amikor különleges hatalmat gyakorolt vazallusai, alattvalói felett; milyen volt bíróként?

A gróf mint igazságszolgáltató³⁵

Szent Gellért hivatásának érezte, hogy mindenkinek válogatás nélkül segítsen, nem nézte le a szegények ügyeit sem. Hogy gondjaik megoldódjanak, nem kellett ajándékot vinni az úrnak – jegyzi meg Odo. Mindenkit meghallgatott, a sértetteknek mindig szabad bejárásuk volt hozzá; személyesen vagy udvari bíróin, hivatalnokain keresztül igazságot tett a pereskedők között. Jóságának és igazságosságának híre messze földre eljutott; távoli vidékekről is jártak hozzá, nehézségeik megoldását remélve. Mikor nem tudott szavakkal, saját cselekedeteivel segíteni, misét mondatott és imádkozott a perlekedőkért.³⁶

Gellért „az igazság után szomjazott”, és ehhez természetesen büntetnie kellett. A bűn sosem maradhatott büntetlenül. Egy alkalommal egy rablócsapat megtámadott az úton két embert, elvették vagyonukat és megölték őket. A gróf hallva ezt azonnal parancsot adott elfogatásukra. A kiküldött katonák minden gonosztevőt megvakítottak, nehogy büntetlenül maradjanak. Egy ártatlan ember is közöttük volt – mikor Gellért rájött a hibára, szívből bocsánatot kért és kárpótlásul 100 solidust adott neki.³⁷

A szent tehát nemcsak a büntetésben volt igazságos, hanem a kárpótlásban is. Gyűlölte a bűnt, de azt is bevallotta, ha saját (vagy emberei!) tévedéseivel szembesült. Odo felhívja a világi főurak figyelmét, hogy ne ítéljenek el ártatlanokat. (Ezek szerint ez – hatalmi, politikai érdekekből – gyakran előfordult.) Gellért azonban még ennél is tovább ment – nemcsak az ártatlanokkal érzett együtt, hanem a bűnösökkel is: sokszor vizsgálta a megkínzottakat, sőt megkímélte a bűnösöket is.

Egyszer egy közeli papnak kiszúrták a szemét ellenségei. Gellért türelemre intette, és őszintén, együttérzően megvigasztalta, valamint – hogy kevésbé bánkódjon – hátsköre alá helyezett egy templomot.³⁸ A tetteket természetesen börtönbe vettette.

³⁴ Egyik utazása során Gellért észrevette, hogy egy keményen dolgozó paraszt által lekaszált csicseriborsót elkezdik enni társai. A gróf figyelmeztette a munkást, de az visszaszólta: „Megengedtem nekik!” Jóságán annyira meghatódott a szent, hogy csak ennyit mondott: „Isten majd megjutalmaz ezért!” Odo 1995. I/22. 313. p.

³⁵ Az igazságszolgáltatás korabeli módjairól és a bíróságok fajtáiról az életrajz összefüggéseiben lásd Lewis 1964. 56-57. p.

³⁶ Odo 1995. I/17. 310-311. p.

³⁷ Odo 1995. I/18. 311. p.

³⁸ A korszakban a környéken meglehetősen gyakori volt a birtokok egyháziaknak való adományozása: Auvergne, Limousin-Quercy és Rouergue-Albigois területén 850 és 930 között összesen körülbelül 320 ajándékozás történt. Lewis 1964. 46. p. A latin eredetiben használt kifejezések a szövegben azt bizonyítják, hogy Gellért birtokai egész életében allodális földek maradtak. Végrendelete, amelyben aurillaci birtokát a pápára hagyta, szintén ezt támasztja alá. U. o. 45. p. Lásd még a 27. lábjegyzetet.

Egy idő után azonban elment Gellért és szólt a börtönőrnek, hogy „frissítse étellel és itallal” a bűnösöket. Mikor megtudta, hogy nincs cipőjük, küldött nekik, valamint meghagyta őrzőiknek, hogy hadd szökjenek el. Egy kis értetlenkedés következhett ezután, mert Gellért még magyarázatul hozzátette: „A pap már megbocsátott.”³⁹

Ez alapján úgy tűnik, hogy erélytelen, döntésképtelen, sértett és sértő pártján egyszerre álló főúrról van szó. De ha a szent oldaláról nézzük, akkor inkább a tökéletes szeretetet fedezhetjük fel Gellértben, az együttérzést és a bűnösöknek megbocsátást. De nem vezett-e el a gróf tekintélye azáltal, hogy ilyen irgalmas volt?

Egyszer nagy bűnt elkövetőket akasztásra ítélték. A szentnek azonban megesett rajtuk a szíve, és el akarta őket engedni. Az ítélet végrehajtása előtt megengedte nekik, hogy egyenek és igyanak. Parancsot adott arra, hogy oldják el őket, hogy tudjanak étkezni – ezután odanyújtotta nekik kését, hogy hozzák el a fát, amire majd felakasztják őket. A tettesek természetesen kihasználták az alkalmat és elmenekültek.⁴⁰ Odo hozzáteszi, hogy akik jelen voltak, tudták, hogy uruk beleegyezésével (szándékával) történt mindez, de mégsem szóltak ellene semmit.

A szentnek akkora tekintélye alakult ki addigra, hogy emberei tökéletesen bíztak döntési képességeiben. Mikor – számukra akár érthetetlen okokból – megkegyelmezett valakinek, meg sem kérdőjelezték, hogy nyomós oka volt-e rá. Azzal, hogy az életrajzíró ilyen rendíthetetlen igazságérzetből fakadó feltétlen hatalmat tulajdonít Gellértnek, azt sugallja, hogy a főurak nem attól lesznek hatalmasok, ha a lehető legkeményebben járnak el minden ügyben, és sosem kegyelmeznek meg a bűnösnek. Sőt, egyenesen arra int, hogy legyenek irgalmasok, ne csak az ártatlanokkal, de a bűnösökkel is.

Abban a világban, ahol a hatalomgyakorlás egyik fő eszköze az igazságszolgáltatás volt, valószínűleg nem lehetett teljesen megvalósítani a „kegyelmes főúr” szerepét. A grófok túl nagy kockázatot láttak abban, hogy elengedjenek bűnösöket, vagy hogy megjutalmazzanak ártatlanokat. Ahogy túl nagy kockázatot láttak abban is, hogy lemondjanak a fegyveres konfliktusokról.

A gróf mint harcos

Gellért korát folyamatos ellenségeskedések, összetűzések jellemezték, amelyek főszereplői a „telhetetlen, erőszakos,” és „csak felületesen keresztény” főurak voltak.⁴¹ Gellért azonban nem tartozott közéjük, a bosszú távol állt tőle. Egyszer szemére hányták emberei, hogy sokkal tisztább, egyértelműbb lenne, ha fegyverek erejével, erőszakkal győzné le az ellene vétőket – a gróf azonban a béke mellett döntött.⁴² Sosem ösztönöz-

³⁹ Odo 1995. I/19. 311-312. p.

⁴⁰ Odo 1995. I/20. 312. p.

⁴¹ Rádásul a 10-11. században a harcias tevékenységeket – mint a *bellatores* feladatát – a keresztény társadalom is legitimizálta. Az ezredfordulóra, mikor már a főurak is érdekeltek voltak a területek pacifikálásában, az elvek megváltoztak: a háborúsokdást elítélték, és meghirdették a treuga Dei-t. A miles Christi idealképével megalkották az egyház szolgálatában álló „katona” képét. (A változás összefüggött a keresztény világ terjeszkedésével is.) Cardini, Franco: *The Warriors and the Knight*. In: Le Goff, Jacques (szerk.): *Medieval Callings*. Chicago – London, 1990, University of Chicago Press, 75-80. p.

⁴² Odo 1995. I/7. 301-302. p.

te, hajtotta a bosszúvágy, úrrá lett az ördög kísértésein. A békességet tartotta az egyik legfontosabb dolognak, és mindent megtett ennek megvalósítására.

Óvta az özvegyeket és az árvákat, a nőket és a gyermekeket a harcok pusztításaitól. A szegények nélkülözéseit, háború nélkül is elég nagy terheit nem vesztette szem elől. Nem csoda, hogy nem az egész népe, hanem csak rászoruló alattvalói dicsérték emiatt, akik nem tudták volna magukat megvédeni.⁴³

Önmaga sosem támadt meg senkit területének és hatalmának gyarapítása érdekében. Nem prédálta más vagyonát, de a sajátját megóvta – erre szükség is volt, hiszen az útonálló és a rablóbandák gyakran felbukkantak.⁴⁴ Ha harcolt, azt mindig saját maga vagy szegényei megvédeleméért tette, illetve a bűnösök, nagyravágyók, zsarnokok elnyomása céljából. Katonáinak⁴⁵ ilyenkor meghagyta, hogy csak kardjaik lapjával és lándzsáikat megfordítva bocsátkozzanak közelharcba. El akarta kerülni, hogy bárkit is megsebesítsenek vagy megöljenek. Nem akarta lerohanni az ellenséget, csak ellenőrizni elszántságukat, vakmerőségüket. Ez a fajta „harcmodor” sokszor nevetésszerűnek tűnt az ellenség számára. (Odo bevallja, hogy Gellértnek sem volt mindig célravezető...⁴⁶)

Jámborságát kihasználva sokszor megtámadták saját tartományán belül is.⁴⁷ Egyeszer egy bizonyos Ademarus gróf hűbéruralma alá akarta vonni Gellértet, és hogy felderítse haderejét, kémeket küldött a gróf udvarába. Foglyul akarta ejteni, így összeszedte embereit. Gellért éppen aludt kíséretével, mikor a helyszínre értek; „Isten viszont nem aludt. Egy felhőszerű kört vont a mező köré, így nem tudták megtalálni őket.”⁴⁸ Egy másik alkalommal ugyanez az ellenséges gróf megszállta Gellért várát. Mikor a jogos tulajdonos vissza akarta szerezni az utóbbit, Ademarus kémeket küldött Gellért seregének nagyságát felmérni. A küldöncök az éjszaka leple alatt viszont nagyobbak látták a kis csapatot. Másnap ezért békét ajánlottak a nagyravágyók, és kérték a szentet, hogy hadd mehessenek el becsületvesztés nélkül, vagyis fegyvereiket megőrizve. Gellért ezt nagylelkűen biztosította nekik, sőt saját katonáinak is megtiltotta, hogy bármit is elvegyenek tőlük.⁴⁹

Ezekben az esetekben azt láthatjuk, hogy a szent lovag csodával határos módon menekült meg az ellenség kezéből. Isten megjutalmazta jámborságáért, szelidségéért, békeszeretetéért. Győzelmét sosem erőszak vagy csel, sokkal inkább politikai éleslátása

⁴³ Odo 1995. I/8. 302-303. p. A védelem, az önvédelem és az önkormányzás kialakulásának összefüggéseiről lásd: Cardini 1990. 75. p.

⁴⁴ Lewis 1964. 54-55. p.

⁴⁵ Gellért katonái sokkal inkább általános helyőrségként értelmezhetők, mint katonáskodó vazallusokként vagy lovagokként. Lewis 1964. 55. p.

⁴⁶ Odo 1995. I/8. 302-303. p.

⁴⁷ A támadások politikai hátteréről és Gellértnek ezt is magyarázó rokoni kapcsolatairól lásd Lewis 1964. 50-51. p.

⁴⁸ Odo 1995. I/35. 320. p. Azokban az évtizedekben játszódtott le a folyamat, amikor a francia király vazallusait az egyre erősödő helyi grófok és hercegek saját vazallusaiakká akarták tenni. Gellért a kérést visszautasította, így sikerült megőriznie személyes függetlenségét, de javadalmi részben a gróf főhűbérúri fennhatósága alá kerültek. S. N. Ganshof elméletét leírja Lewis 1964. 42. p. Az elmélet árnyalását hasonló következtetéssel lásd u. o. 48. p.

⁴⁹ Odo 1995. I/36. 321. p.

eredményezte.⁵⁰ Odo apát ezzel a hatalmaskodó, zsarnokoskodó főurak elé rendkívüli példát állított a szent személyében. Nem megtámadni senkit, szinte minden ok nélkül (hiszen hatalmas vagyona volt Gellértnek, könnyedén összeállíthatott volna egy nagyobb sereget), csupán Isten dicsősége miatt harcolni – ez elképzelhetetlen volt a kora középkori francia főurak számára.

Ezekén kívül még egy dologra figyelmesek lehetünk: Isten úgy védelmezi meg Gellértet, hogy az ellenség érzékelőképességeit, rafináltságát dönti romba, és ezzel megakadályozza terveit (felhő a mező körül, kicsiny sereg hatalmasnak képzelése). Odo tehát inti a nagyravágyó grófokat: Isten nem csak jutalmazza a békeszeretetet, hanem az erőszakot egyenesen bünteti, megakadályozza. Ha az Úr dicsőségére történő szelíd békesség önmagában megvalósíthatatlan a bűnös grófoknak, legalább Isten büntetésétől való félelmük miatt tartózkodjanak az állandó háborúskodástól.

Hogy nyomatékosítsa az Atya hatalmát a bűnösök felett, Odo ezután – szinte elretentésül – előáll még egy történettel: Egy bizonyos Adalelmus gróf rosszindulatból meg akarta károsítani Gellértet, embereivel várára rontott. A szent gróf embereivel éppen misét hallgatott. Mikor meghallották, hogy az ellenség kidöntötte a kaput, a várnép, a szolgák, a katonák felkiáltottak, és ki akartak menni a templomból. Gellért azonban maradásra intette őket, és meghagyta nekik, hogy várják meg a szentmise végét. A támadó ellenség közben betört a falakon, és zsákmány után kutatott, de – hét lovon kívül – semmit nem találtak. A hét lóból hat néhány nap múlva elpusztult. Két héttel a támadás után Adalelmus, a rablók vezére is meghalt.⁵¹

Mi ez, ha nem Isten legnagyobb büntetése a földi javak után sóvárgó nagyurak ellen? Félelmükből a támadók az utolsó, megmaradt lovat visszaadták jogos tulajdonosának...

Ilyen példa állt tehát a világban élő hatalmasok előtt. Odo „újfajta szentséget ábrázolt”⁵² az életrajzban: Gellért józanul, tisztán, helyesen élt, Istent mindig szem előtt tartva. Hűbérúrként jóságos, igazságszolgáltatóként irgalmas, harcoló grófként békére törekvő volt. Ahhoz azonban, hogy valóban tiszteljék, felnézzenek rá, sőt kövessék példáját, még többre volt szükség: igazi szentnek kellett lennie.

A gróf mint szent

Milyennek kell lennie egy szentnek? A korszakban még az sem számított általános szokásnak, hogy a vasárnapot és az alapvető egyházi ünnepeket megtartsák. Gellért életrajzából kiviláglik, hogy a grófnak saját hordozható oltára volt, és gyakran vett részt szentmisén.⁵³ A szentséghez azonban több kell: erényes életűnek, tisztának len-

⁵⁰ Lewis 1964. 52. p.

⁵¹ Odo 1995. I/39. 323. p.

⁵² Zimmermann, Michel: *Western Francia. The Southern Principalities*. In: Reuter, Timothy (szerk.): *The New Cambridge Medieval History III. c.900-c.1024*. Cambridge, 1999, Cambridge University Press. 455. p. A korszakban megváltozott egyházi attitűd modelleként állítja be az életrajzot Cardini is. Lásd: Cardini 1990. Jelentőségéről a középkori szentek kontextusában lásd Vauchez 1990. 323. p.

⁵³ A – korszakban amúgy gyakori – magánoltárok az alsóbb rétegektől való elhatárolódást is célozták. Smith 1995. 663-664. p. Odo 1995. III/32, IV/67, V/72. A szentáldozás azonban nem kötelező – Odo egyszer sem említi, hogy Gellért szentáldozáshoz járult volna. Smith 1995. 663. p. Lásd Odo 1995. III/32, IV/67, V/72.

ni, a szeretetet teljes mértékben megélni a Biblia szerint, és „azoktól a dolgoktól is megtartóztatni önmagát az embernek, amelyeket könnyedén megtehetne.” Odo azonban gondolt azokra is, „akik mindennapi érdemeit, erényes életmódját önmagában lekicsinylik.” Gellért szent volt, és mint ilyen, csodákat vitt végbe. „Isten működött rajta keresztül”⁵⁴, így természetesen magáénak tudhatta „mestersége címerét”, a gyógyító csodákat.⁵⁵

A szent tehát gyógyított, méghozzá igen speciális módon. Nem egyszerűen kézzel, imával, áldással, hanem akaratán kívül: azzal a vízzel, amiben megmosta kezeit, amit érintett ujjával. A betegek ellopták ezt a vizet, és sérült, fogyatékos testrészeit meglocsolták vele – majd meggyógyultak. Több történet is szól erről az életrajzban.

Egyszer egy szegény ember álmában kinyilatkoztatást kapott, mely szerint ha megmossa vak fiának szemét a szent-érintette vízzel, akkor az meggyógyul. Az ember hitt az álmokban, és miután aszerint cselekedett, ahogy azt éjjel látta, fia valóban visszanyerte szeme világát.⁵⁶ Egy másik történet egy béna fiúról szól, aki egy kovácsmesternél inaskodott. Mestere ugyanúgy befröcskölte mozdulatlan végtagjait a szent vízzel, mire azok azonnal meggyógyultak. A nép körében hamar elterjedt ennek a híre, Gellért viszont nem örült neki. „Ez nem az én érdemem, hanem a gyógyulni vágyók hité” – mondta. Meg is tiltotta szolgálóinak, hogy valakinek is kiadják azt a vizet, amiben megmosdik; sőt, aki ilyet tett, büntetéssel sújtotta.⁵⁷

A csodák híre azonban gyorsan terjedt, és a szent tehetetlen volt ennek megakadályozásában. Gellért közbenjárásával még halála után is gyógyultak meg emberek csodás módon.⁵⁸ Tisztelete hamar elterjed egész Franciaországban...⁵⁹

Befejezés

Szent Gellért tehát elismert, sokak által tisztelt szentté vált. Az életrajzot végigolvassuk azonban mégis az a benyomásunk, hogy szentségének bizonyítékai csak eszközül szolgáltak arra, hogy kellően tiszteljék, kövessék példáját a kora középkorban. Ezt alátámasztja, hogy míg az első, életéről és jótetteiről szóló fejezet önmagában 42 részből áll, a kimondottan szentéletrajzi írás (a második, harmadik és negyedik fejezet együttevége) csak kevéssel több, 56 részből.

A követendő példa tehát a hatalmasok előtt áll. Egyszerű emberként, mértékletesen élni, tartózkodni a fényűző öltözékektől, megtartani a szűziességet. Hűbérúrként kíméletesen, megértően bánni az alattvalókkal, gondoskodni a szegényekről, segíteni a bajbajutottakon. Igazságszolgáltatóként megkímélni, sőt megjutalmazni az ártatlantokat, megkegyelmezni a bűnösöknek. Lovagként tartózkodni az erőszaktól, csak a

⁵⁴ Odo 1995. II/előszó. 326. p.

⁵⁵ Természetesen több fajta csodát is művelt Gellért – dolgozatomban témájához szentségének részletes bizonyítékai, illetve azok elemzése azonban nem tartoznak szorosan hozzá. A csodákról lásd Odo 1995. II-III-IV. 325-362. p.

⁵⁶ Odo 1995. II/10. 332-333. p.

⁵⁷ Odo 1995. II/11. 333. p.; Odo 1995. II/13. 334. p.

⁵⁸ A halála utáni csodák leírását lásd Odo 1995. IV/1. 3. 7. 9. 12. 356-362. p.

⁵⁹ Kuefler új monográfiájában a szentéletrajz(ok) történetét ötvözi a kultusz történetével. Lásd Kuefler 2014.

legszükségesebb esetekben harcolni, Isten békéjébe helyezkedni. Összefoglalóan: az élet minden területén hasonlóná válni a szerzeteshez.⁶⁰

Újra és újra felmerül azonban a kérdés, hogy mennyire volt követhető ez a kora középkori francia grófok, főurak, hatalmasságok számára. Természetesen – mai szemmel – nem találunk különleges, radikális megoldásokat Gellért példájában. Nem tűnik olyannyira megvalósíthatatlannak, mint például Szent Ferenc teljes szegénysége. Ferenc azonban szerzetes lett, lemondott a világi életről. Nagyhatalmú laikusként szentnek lenni – ez szinte lehetetlen volt a korszakban. Megtartani a böjti napokat, néha adakozni a rászorulóknak – ezt még talán a legtöbb hívő keresztény gyakorolta is mindennapi életében. Érdek nélkül megkegyelmezni a bűnösnek, és tartózkodni a harctól az állandóan háborúk zavargatta területen – ez viszont már teljesen elképzelhetetlennek számított.⁶¹

Odo apát ezt az „elképzeltetlent” akarta elképzelhetővé, sőt megvalósíthatóvá tenni Szent Gellért példáján keresztül. Hogy mennyire vezetett eredményre, nem tudhatjuk. Talán „Aurillac jó grófjának”⁶² élete nem is egy tökéletesen lemásolandó életmód, hanem csak egy iránymutatás, egy cél – ami felé csak törekedni lehet...

Irodalom

- Cardini, Franco: *The Warriors and the Knight*. In: Le Goff, Jacques (szerk.): *Medieval Callings*. Chicago – London, 1990, University of Chicago Press, 75-111. p.
- Farmer, David Hugh (szerk.): *The Oxford Dictionary of Saints*. Oxford 1997⁴, Oxford University Press.
- Iogna-Prat, Dominique: Le „Baptême” du schéma des trois ordres fonctionnels. L'apport de l'école d'Auxerre dans la seconde moitié du IXe siècle. *Annales E.S.C.*, 1986. 1. sz. 101-126. p.
- Kibler, William W. – Zinn, Grover A. (szerk.): *Medieval France. An Encyclopedia*. New York – London 1995, Garland Publishing, Inc.
- Klaniczay Gábor: *Az évezredforduló kereszténysége és a szerzetesség megújulása*. In: U. ő. (szerk.): *Európa 1000 éve. Középkor. I.* Budapest, 2004, Osiris, 232-243. p.
- Kuefler, Matthew: Dating and Authorship about the Writings of Gerald of Aurillac. *Traditio*, 2013 (44). 2. sz. 49-97. p.
- Kuefler, Matthew: *The Making and Unmaking of a Saint. Hagiography and Memory in the Cult of Gerald of Aurillac*. Pennsylvania, 2014, University of Pennsylvania Press.
- Le Goff, Jacques: *Saint Louis*. Notre Dame, Ind., 2009², University of Notre Dame Press.

⁶⁰ Ahogy Joachim Wollasch explicite megfogalmazza: „titokban szerzetesnek lenni”, „tonzúrát viselni a kalap alatt.” Joachim Wollasch: *Monasticism. The first wave of reform*. In: *The New Cambridge Medieval History III. c.900-c.1024*. Szerk. Timothy Reuter. Cambridge 1999. 176. p.

⁶¹ Gellért példájának alapja még mindig a monasztikus modell volt. Leonardi, Claudio: *Intellectual life*. In: Reuter, Timothy (szerk.): *The New Cambridge Medieval History III. c.900-c.1024*. Cambridge, 1999, Cambridge University Press. 196. p.

⁶² Gellért ezen a néven vált közismertté a kora középkorban. Potthast, August (szerk.): *Wegweiser durch die Geschichtswerke des Europäischen Mittelalters bis 1500. II.* Graz, 1957, Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, 1334. p.

- Leonardi, Claudio: *Intellectual life*. In: Reuter, Timothy (szerk.): *The New Cambridge Medieval History III. c.900-c.1024*. Cambridge, 1999, Cambridge University Press, 186-211. p.
- Lewis, Archibald R.: Count Gerald of Aurillac and Feudalism in South Central France in the Early Tenth Century. *Traditio*, 1964 (20). 41-58. p.
- Odo of Cluny: *The Life of Saint Gerald of Aurillac* In: Noble, Thomas F. X. – Head, Thomas (szerk.): *Soldiers of Christ. Saints and Saints' Lives from Late Antiquity and the Early Middle Ages*. Pennsylvania, 1995, The Pennsylvania State University Press, 293-362. p.
- Potthast. August (szerk.): *Wegweiser durch die Geschichtswerke des Europäischen Mittelalters bis 1500. II*. Graz, 1957, Akademische Druck- u. Verlagsanstalt.
- Smith, Julia M. H.: *Religion and lay society*. In: McKitterich, Rosamond (szerk.): *The New Cambridge Medieval History. II. c.700-c.900*. Cambridge, 1995, Cambridge University Press, 654-678. p.
- Vauchez, André: *The Saint*. In: Le Goff, Jacques (szerk.): *Medieval Callings*. Chicago – London, 1990, University of Chicago Press, 313-345. p.
- Zimmermann, Michel: *Western Francia. The Southern Principalities*. In: Reuter, Timothy (szerk.): *The New Cambridge Medieval History III. c.900-c.1024*. Cambridge, 1999, Cambridge University Press, 420-455. p.

Abstract

Gerald of Aurillac's well-known biography was written in the first half the 10th century. The author was Odo, the famous abbot of Cluny, who wanted to enhance the morals of his contemporaries and set a religious example for the lay nobility. In Odo's time, it was almost impossible for a layman to become a saint, unless he was a king. However, Gerald of Aurillac's biography entailed that all of this was indeed realistic. Gerald led a peaceful and sober life. As an overlord he was benign and generous, as a judge he was just and forgiving. On the battle field, he avoided aggression and he never pursued retaliation. Gerald was also associated with different miracles, thus he could become a saint. In my study, I am examining the question whether Gerald's life was feasible for other noble laymen. Taking into account the socio-political circumstances which determined the life of the contemporary French nobility, I am concluding that his biography was more like a guide book for a decent life rather than a goal to achieve.

Keywords: Odo of Cluny, Saint Gerald of Aurillac, count, lay sanctity

